

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 173 (9855)

1975 чыдадың июль 25, пятница

1925 чылда үндөлгөттүгөн

Өртүө 2 көп

СОВЕТТЕРНИҢ СОРУЛГАЛАРЫ

Ажылчы чоңнар депутаттарының чер-чер органнары — Советтер сонгуттунган. Оларның бирги органнастыгы сессиялары үенни негелдизинге дүүштүр органнастыгы, бедик денелге эртен болгаш Советтерниң доктаамал комиссиялары, күүсекчи комитеттери тургустунган.

Тыва Автономнуг республиканың ажылчы чоңнар депутаттарының чер-чер Советтеринге 3511 депутат сонгуктаң. Коммунистерниң болгаш партия кежигүңү эвестерниң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш, боттарының бир эп-сеткилдиг бадылашының берип тура, республиканың ажылчы чоңнары Советтерге бедик идегалды бүзүрүп, ажылчы чоңнарының материалдыг чагай чоруу улам бедилер, улус ажил-агыйның бүгү адырларының шалкын хөгжүлдешин хандыр талазы-биле улуг харысалганы дагып турар.

Чер-чер Советтериниң амгы чыжы, оларның күүскоминары тоску беш чыл доостун, онгу беш чыл эгелеп турар үеде ажилдаар болгаш чугулазының база хемчээлиниң талазы-биле улуг сорулгаларны шиптирлээр апаар. Ол сорулгалар болза тоску беш чылдың доозукчу чылын чедиишкинниң доозарын, СЭКП-ниң XXV съездиниң бүгү тала-биле төлөп турган чыгырлар, чаа беш чылдың планнары ажилдаар кылары болгаш хойлуудуң бадылаары база оон баштайгы чылының даалгалары долдур болгаш ажыр күүседирин хандыраар болур.

Чер-чер Советтериниң чаа чыжының ажил-чорудулгазынга барымдаалаар бир кол чүүл—сонгукчуларның чагыгылары болур. Эртен сонгудулаа ажылчы чоң боттарының бүрүн эргелик төлээлекчилеринге хой салынып, чугула чагыгыларын кирген. Оон ангыда мурундагы чыгышта сонгукчуларын кирген чагыгыларындал ам күүседир-биле шилчип келген чыгырлар база эвээш эвес. Ынчангаш чагырлар күүселдези Советтерниң болгаш оларның күүсекчи органнарының хүн бүрү кичээниңиниң төвүңге турар ужурулуг.

Эрге-чагырганың чер-чер органнарының мурунда турар сорулгаларны чедиишкинниң шиптирлээрде, бирги ээлчегде Советтерниң удуртукчу ролун улам күштелдирер, оларның органнастыг-массалыг ажилының денелени амгы сорулгаларның негелдизинге дүүштүр улам бедилер, эргелеп чагыр талазы-биле совет органнарының эрге-хүлээлгелерин бидилиниң-биле долу ажылаары чугула. Ону чедип алырда Советтериниң мурундагы чыжының эки дуржулганы ажылавышаан, чогадыкчы, тывыңгыр ажылдаары күүсекчи органнардан негеттинер.

Биң-Хем, Чөөн-Хемчик, Каа-Хем, Таңды район, Кызыл хоорай Советтериниң, оларның күүскоминарының, Бай-Дагның, Балгазының, Ильинканың, Шуйунь көздө, Ак-Довурактың хоорай, Хову-Аксының суур Советтериниң эки ажилдан келгени, ажылчы чоң-биле сырый харылаазыны демдеглээр дерек. Оларның органнастыг-массалыг ажилдарының дуржулганы ажылдаар болгаш өскөлерже негеттериди чугула. Манча чижек кылдыр Эрзин районун Бай-Даг көздө Сөвдиниң ажилын чугаалап болур.

Бо көдээ Совет бодунуң девискээринде колхозтун, албан организация черлериниң ажилын билдизип удуртуп келген. Ажил-агыйның болгаш культура тургузуушкунунун чугула айтырыгларын Советтин сессияларында, күүскомуң хуралдарында чугаалажып, боттуу-биле шиптирлээр турар. Сессия болгаш күүскомуң база чурттакчы чоңун хуралдарында айтырыгларын чугаалажырда оларны баш удур белекпей, анаа доктаамал комиссияларны, депутаттарны, Советтин активтерин кириштирип турар. Кол кичээниңини хүлээп алдыгаш шиптирлерини күүселдези органнастыгынча, ону контролдаарыңча угландырып, анаа депутаттарын, активтерин, хой-ниити органнастыгларын киржилгезин калба-биле чедип ал келген. Ынчангаш ол көдээ Советтин удуртуп башкаар ролу-даа, ат-алдары-даа бедик.

Ынчалзажок чамдык чер-чер Советтери болгаш күүскоминар боттарының эрге-хүлээлгелерин чедип күүсетпей турарындан, оларның девискээрлеринде ажил-агыйлар планын даалгаларын күүсетпес, салды, культура, медицина болгаш өске-даа албан черлери кошкак ажилдап турар, хой-ниитиниң корум-чуруму кошкак, тудук болгаш чагайжылдыга ажилдары сула чоруп турар. Барың-Хемчик районда «Дөн-Терезин» совхозтун ажылы каш чыл улаштыр өңделеп чадашкан. Совхозтун сууру сайзыравын келген. Оон девискээринде арагага хандыр, корум-чурум үрээр, чижек-нормалдан ажыр мал тудуп турар кижилер бар. Бо айтырыгларын Ак көздө Совет, оон күүскому, харындаа Барың-Хемчик райсоветтин күүскому чугаалажып көрбөз деп болбас. Ынчалза-даа хүлээп алдыгаш шиптирлерини күүселдези чедип албайн турарындан байдал эттинмейн турар.

Советтерин чаа чыгыштары болгаш оларның күүсекчи комитеттери бар дуржулгага болгаш депутаттарың, активтерин идепкейлиг киржилгезинге даянып тургаш, Советтериниң органнастыг-массалыг ажилдары үенни негелдизинге дүүштүр бедик денелге тургузары чугула.

НИИТИНИҢ МАЛЫНГА ЧЕТЧИР ЧЕМНИ БЕЛЕТКЭЭЛ!

КВШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАРЫН ТУГУ

бөгүн «Бара-Хаак» совхозтун сиптирлер коммунист Сергей Еванг, Александр Шарин, Виктор Пирюкин оларга алдар болдуруп көдүргөн. Эвезо шиптир-биле 75 тонна сиптир тырып боодаалаан болгаш 250 гектарнын сиптир кестирген. Устунде айтыккан механизаторлар хүн нормазын доктаамал тудуп чартык катал ажыр күүседип турар.

Мал чемни белектелиниң мурунчыларыңа девискөңиңер!

ШАЛЫПЧЫ АЙДАШАПКЫН ТЕМП

Республиканың колхозтары болгаш совхозтары тоску беш чылдың доозукчу чылында ниитиниң малынга четчир чемни белекпей алынып эрте эгелеп кирген. Ынчангаш көргүзүп база-ла эртең чылдыңдан белек болуп турар.

Бо чылдың июльдуң 22-де мездин бугаар алдыга, республикага ниитиз-биле 23296 гектар чериң тарымал болгаш чайгаар үгенни сиптир кескен. 134134 тонна сиптен белектер пландалаа дерек кырында 6643 тонна сарааттыганы азы планның 5 хууру болуп турар. Бо чылдың эртең чылдың ол үенинде тургандыга 4677 тонна сиптен хойну белекпей алган.

Мал чемни белектелиниң Уул-Хем районунун ажил-агыйлары эртең чылдазында ал элээн органнастыг чорудуп эгелээ. Эртен берге кыштын кичээлириңден олар чоруп түңгөлдө кылган. Ында 1328 тонна сиптен белектелиң азы планның 7.1 хууру. Ол районунун ажил-агыйларында «Күш-ажылдык хосту» совхоз 450 тонна «Улуг-Хая» совхоз 320 тонна сиптен белектеп, шалыпчы айың чарыжынын мурунку садурунда чоруп турар. Ол ишкан Каа-Хем район чорудуп турар. Район 500 тонна сипени, 609 тонна буду-бурду белекпей алаан.

Ажыл-агый бурзуңде бригада, аякы тургустунган. Ылангаш буду-бурду белектелини темини шалыпчы, «Большевик» совхоз 100, «Октябрь 30 чыла» колхоз 60 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

Сипени кезер, ону сараатта салар ажилдар «Искра» колхозта органнастыгы. Ол колхозтун сипениңиң 175 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

Сипени кезер, ону сараатта салар ажилдар «Искра» колхозта органнастыгы. Ол колхозтун сипениңиң 175 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

Сипени кезер, ону сараатта салар ажилдар «Искра» колхозта органнастыгы. Ол колхозтун сипениңиң 175 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

СОВЕТ ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ АЛДАРЫ ДЭЭШ «СОЮЗ-19» КОРАБЛЬДИҢ ЭКИПАЖЫН БАЙЫРЛЫ-БИЛЕ УТКААНЫ

Космоске ужудушукчу бурду — космоавтыларның күженишкиниң ажилының болгаш эрес-маалыр чорууну шуптулгазы, хой-хөй коллективтерин болгаш организациаларын чүткүдүт ажилының магалыг чагай түңгөл. Ынчангаш космос дуржулганың чедиишкиниң доозулаганы — ону белектеринге болгаш чорудурунга киршикч бүгү кижилерге өөрүшкү болгаш байырла.

Москва чанының аэродромунга июль 23-те база мыдык болган. Калык кылдыгаш совет-америк «Союз» — «Аполлон» дуржулгага бодунуң программаның чедиишкиниң күүсеткен «Союз-19» корабльдиң экипажы Совет Эвелелиниң ийи даярлар Маадырлары ССРЭ-ниң ужудукчу-к-о-с-м-о-н-а-в-ты-лары ужурун генерал-майору Алексей Архипович Лебеутов болгаш техника эртемнериниң калыады Валерий Николаевич Кубасовты байырлы-биле уткуур дээш алда эртемденер,

конструкторлар, специалистер, космоавтылар, эртем-инженерлер, конструктор болгаш бурдулге коллективтериниң, министрстволарын, ведомстволарын, найсырал хой-ниитизиниң төлээлекчилери чедип келген.

Атаар дайыры аэропортка кезең доопкай. Самолеттин чалазы-биле космоуң маалырлары Алексей Леонов болгаш Валерий Кубасов дүңү башып орган. Олар Төрзүн чурттуң даалганын хүндүлү-биле күүсеткенер, оон-биле чоргаар болгаш боттарының өөрүшкүзү чажырбайн чоразанар. Ында келген кижилер космоавтыларын изиг адыш чаклашыкы-биле уткаан, пионерлер оларга чекетер тудусканнар.

Ужудушукчу удуртукчуларын Алексей Леонов болгаш Валерий Кубасов кызыл хевис орук-биле көрүтүп тода базыл чедип келгеш: «Ужудушук күүсеттинген» деп илеткээнер. Космонавтыларның боттарының конструкторларын, инженерлерин — улустар арзынын «Союз» — «Аполлон» программаның совет талаан чедиишкиниң күүсеткенин хандыр боттуң кижилерин барык-ла үш чыл иштинде күженишкиниң ажилы бо кыска айткылдаа дүңгөттүгөн. Ол түңгөл төртүн болган — экипаж космоска ады хүн дургузунда чүткүдүт ажилдаан.

Космонавтылар ужудушукчу удуртукчулар, эртемденер, ужудукчу-космонавтылар, специалистер, төрелдер, өнүктүр амыңы тудуп кустактаанар.

Шуушак автомашиналар Эвелеликке углапкан. Ында, «космос» хоорайың куузу-чуларында болгаш шилдеринде оон чүчүс чурттакчылары чыгыган. «Союз-19»-тун экипаж олар үр адыш чаккап, чыгык өстөрү-биле уткааннар. Алексей Леонов болгаш Валерий Кубасов октаргайын баштайгы алы-чорукчу Ю. А. Гагаринге тургускап тураскалап чыгып чедип келген, оон мурунга чекетер салганынар. Холдарын бузулай туткан, космоавтылар оон космоске эгелеп үзүргөн баштайгы оруу чыл келген туумун-ла Төрзүн чурттуң алдарында улам өргү маңылыг бооп бар чоруп деп, бодунуң өнүгүне илеткээниң бооп турганар.

Ында чыгыгаштар пиледе Маадырлар элениң таварыш, Култур, чорукчулар, Култур баштайгы кызыл туктар-биле болгаш «Улустар арзынын» төвүдө бир дугаар космос сепидиниң кичээлириңге ийиң байыр» деп бижиме телеграммалар-биле шимел каан болган.

Байырлы митинг эгелээ. Совет Эвелелиниң күрүн гениз чагылапкан үген.

Митингнин космоавтылар белектелиниң Ю. А. Гагарин аттыг төвүңүң начальниң ужуру чүдүдү генерал-майору Г. Т. Берговой айттыккан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүң, ССРЭ-ниң камгалаа министери А. А. Гречкоңуң чедирген байырлыномчаан. Ол ийди экипажга ужудушукчу чедиишкиниң доозулаганы-биле, оон командир А. А. Леоновка апаа Совет Эвелелиниң кизик болганын?

Т. Стаффорд амың айтырыгларга харылааш, мында дээн: «Космонавтылар болгаш техникалиг специалистер-даа ийи чыл клады ажилдаан. Мен космоска болгаш чер-даа кырынга кады ажилдажылга эки болган деп болаар мен».

Анаа В. Бранд мынчаар иемей чугаалаан: «Бистер совет космоавтылар-биле дыка демни ажилдаан бис, оларның-биле кады элээн каш дуржулгалары-даа кылдымыс. Ам бистер олар-биле эки өнүктүр апарган бис, мынчангаш бистин кады ажилымыс тергенин болган-дыр. Эң чугула чүдү корабльдериниң улаштыр туду-жушкуну болган, ол база-ла чедиишкиниң кылдыгашы. Башкарылганың чер кырында төптөрү ужудушукчуны эки удуртуп турганын В. Бранд демдеглээ.

А ЖЫЛ ОРГАНИЗАСТЫГ

Төөн-Хемчик районунуң колхоз, совхозтары мал чемни белектер ажилды организастиг

Кызыл районун «Тинделег» совхозунун директория болгаш партокому СЭКП Кызыл хооркомунга, «Тыва туду» трезинге хоорайың септелге-туду эргелдизин болук ажилчыларны сиптен белектелиңге эки ажилдаан дээш өөрү чиптир-генин илереткен телеграмманы чоруткан.

Эргелдиз ажил-ишчилери

«Саян» совхозтун Сесерлиг барык-ла ай чыгаш үе эртен. Салбыры бо чылын ниитиниң малынга 620 тонна сипени болгаш 15 тонна буду-бурду белекпей адыр планын. Ол дээрге эртең чылдыңдан дыка хой болуп турар. Ынчалзажок ол пландан-да хой сипени белекпей ап болур арга салбырда бар. Сипен кезер 360 гектар шөду чазын болгаш чаың сутгары каан. Ол шөдөрдөн сипениң үнгенин чагайын кичи көргөш магадаар. Сипениң бедик курлак чедип турар деп хөөрем чок чугаалап болур.

Чорудуп турар. Район 500 тонна сипени, 609 тонна буду-бурду белекпей алаан. Ажыл-агый бурзуңде бригада, аякы тургустунган. Ылангаш буду-бурду белектелини темини шалыпчы, «Большевик» совхоз 100, «Октябрь 30 чыла» колхоз 60 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

Сипени кезер, ону сараатта салар ажилдар «Искра» колхозта органнастыгы. Ол колхозтун сипениңиң 175 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

Сипени кезер, ону сараатта салар ажилдар «Искра» колхозта органнастыгы. Ол колхозтун сипениңиң 175 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

Сипени кезер, ону сараатта салар ажилдар «Искра» колхозта органнастыгы. Ол колхозтун сипениңиң 175 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

Сипени кезер, ону сараатта салар ажилдар «Искра» колхозта органнастыгы. Ол колхозтун сипениңиң 175 тонна буду-бурду белектер планын ажыр күүседип алаан. Ол ажил-агыйлар ийдиң мал чемни пландан дашкаар белектерин уламчылап турар.

СЭКП Кызыл хооркомунун бюрору болгаш хоорай Сөвдиниң күүскому септелге-туду эргелдизин коллективни хүндүлөп бижик-биле шаңдаан.

М. БАРЛЫКОВА, райкүүскомуң көдээ ажил-агый эргелдизиниң экономика.

заведующий И. С. Ходяков, Н. Г. Якушев, Н. А. Покаташин, В. Н. Цепенев, И. С. Петенев, В. С. Изметьев олар ажилдап турган.

СЭКП Кызыл хооркомунун бюрору болгаш хоорай Сөвдиниң күүскому септелге-туду эргелдизин коллективни хүндүлөп бижик-биле шаңдаан.

М. БАРЛЫКОВА, райкүүскомуң көдээ ажил-агый эргелдизиниң экономика.

Хьюстон. Ужудушукчу башкаар топ. (СЭТА-ның тускай корр). Космос корабль «Аполлон» экипажы июль 23-те орбитага паралаа конференцияны кылган. Америк астроавтылар совет космос корабль «Союз-19»-биле кады ужудушукчуудун дугайын чугаалаанар.

«Революцияның чалбыжы» совхозтун механизаторлары мал чемниң белектелиңге ажилдап турарлар. Любсера кезилдизинде ажил-агыйның мурунчы механизатору Чооду Кара-оол эки ажилдан, каш удаа мактааткан.

ЧУРУКТАРДА: любсера кезилдизинде; механизатор К. Чооду. Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотогу.

Ажыл бүтпестээш туруп берген

«Саян» совхозтун Сесерлиг барык-ла ай чыгаш үе эртен. Салбыры бо чылын ниитиниң малынга 620 тонна сипени болгаш 15 тонна буду-бурду белекпей адыр планын. Ол дээрге эртең чылдыңдан дыка хой болуп турар. Ынчалзажок ол пландан-да хой сипени белекпей ап болур арга салбырда бар. Сипен кезер 360 гектар шөду чазын болгаш чаың сутгары каан. Ол шөдөрдөн сипениң үнгенин чагайын кичи көргөш магадаар. Сипениң бедик курлак чедип турар деп хөөрем чок чугаалап болур.

СЭКП Кызыл хооркомунун бюрору болгаш хоорай Сөвдиниң күүскому септелге-туду эргелдизин коллективни хүндүлөп бижик-биле шаңдаан.

М. БАРЛЫКОВА, райкүүскомуң көдээ ажил-агый эргелдизиниң экономика.

заведующий И. С. Ходяков, Н. Г. Якушев, Н. А. Покаташин, В. Н. Цепенев, И. С. Петенев, В. С. Изметьев олар ажилдап турган.

СЭКП Кызыл хооркомунун бюрору болгаш хоорай Сөвдиниң күүскому септелге-туду эргелдизин коллективни хүндүлөп бижик-биле шаңдаан.

М. БАРЛЫКОВА, райкүүскомуң көдээ ажил-агый эргелдизиниң экономика.

Хьюстон. Ужудушукчу башкаар топ. (СЭТА-ның тускай корр). Космос корабль «Аполлон» экипажы июль 23-те орбитага паралаа конференцияны кылган. Америк астроавтылар совет космос корабль «Союз-19»-биле кады ужудушукчуудун дугайын чугаалаанар.

В. ТАРТАН, «Шынык» тускай корр. (СЭТА).

„РЕВОЛЮЦИЈАНЫҢ ЧАЛБЫЖЫ“ — „МОСКОВСКИЙ“

Тыва АССР-ниң Тамды районда «Революциянын чалбыжы» совхоз биде Хакас автономнуң областын Усть-Абакан районда «Московский» совхоз аразында чарыштыг. Ол ийи ажил-агыйнын төлээлекчилери аразында чарыжын удуур-дедир хынажып, бот-бодунга баржыры, ажыктыг арга-дуржулгазын солчуру, чарыжын түңкежири чаагай чаңчыл апарган.

«Революциянын чалбыжы» совхозтун төлээлери чокта чаа Хакасиянын «Московский» совхозунга чораш келген. Ол ажил-агыйлар доозукчу чылдын баштайгы чартында чарыжынын түңнелин үндүрген.

Ийи совхозтун чарыжына хамаарышкан материалдарын бо арныда парладымыс. Ук материалдарны тележурналист В. М. Клейменных организастан.

АЖЫКТЫГ АРАЛАЖЫЛГА

Хакас автономнуң областын уксаалыг хойду «Московский» совхозунуң коллективинде Тываның «Революциянын чалбыжы» совхозунуң коллективинин аразында күш-ажыкчы чарыш эгелде-ле чыл чокшумай турар. Бо ийи ажил-агыйнын кайыма-дала хоочун болган экономика таламы-биле быжыккан, хей адырлыг. Оларда мал болган чер ажылын дегер чорудуп турар. Иччанга бот-бодундан өөренип, билин ап болур чүве-ле хей, солтур дуржулга-дала солур.

Баштай бистин төлээлерине «Революциянын чалбыжы» совхозка өргөн чылын аалдап барган, оон ишчилеринин кымыак, шудургу ажылын, мал, чер ажылын хөгжүрүшкө улаш чедишкенин өөрүшкү-биле таныжып көрүшкө. Онуктун чедишкенин өөрүшкө арга чок.

Чарыштын агаар-бойдуу байталы көмөйлөшкө бызалда, ажил-ажыныс төмөк чүдүлдер хей-дур. Ол дөргө коммунизмни тургузуу турар совет кижилерини тура-соруштук күш-ажылы, төрөн черин чарышты, оон бөдүлүт оон бөдүлү турары, бот-бодунга доозукчуларын беледи-дир.

Бо доозукчу чылдын бирги чартынын төңтүдүмэ балга-зынчыларын төлээлери бистинге аалдап чорду. Оларны бис сажын-сеткилдин ханымыдан улаш өөрүшкүлү-биле уткуп алган, ажил-харааныс-биле таныштырдымыс. Ол чорук оларга-дала, бистере-дала улаш ажыкты берди. Чарыштын амыл мыды боорлар. Чарышпаан, керээ чарышпаан болза, кайын аргыжар айык. Бир тээ, чарыштын керээни чарып алган болганда, кайы-кайымы-дала адын сыкпас дөш хол сибайн ажилдаар, чарыштыг онуктеринин канчаар ажилдап турарын көрүшкө, оларда бар чаа, ажыктыг чүдүлү, арга-дуржулгазын амылдаккалар апар-дыр. Чарыштын амыл уткамы ола-болгай чарын.

Ийи ажил-агыйнын төлээлери чарык чылда чарыштын түңнелин үндүрүп, көрүлүлүлери деңгезинин көргөн. Кайы-дала ажил-агыйнын ишчилери шудургу ажилдаан, ко-көл көрүлүлүлери талымы-биле планнун онаалдарын амыр күсеткен болду. Ол чуда дөргө чарыштыг онуктеринден доозуваас, союну элээр дөш кымыл амылдаан, ол ишканы. Ол болза чарыштын дөштин түңнели-дир. «Революциянын чалбыжы» совхозтун төлээлери бистин ажил-ажынысты көргөн.

1974—1975 чылдарын кыжы кончур берге-дала болган болза, совхозтун коллективинин карак кымыл күш-ажылынын амыл-биле хойду баш санын бурну-биле менди камгалап алыр болган тоску беш чылдын доозукчу чылдын баштайгы чартында кол көрүлүлүлери күседиринге толдаргай чедишкенин чеди алыр аргалык болган. Чарык чылда сут салдарын планын 105,9 хуу күсеткен. 1974 чылда деп нөргө бо чылдын хей бурнуу-ден 400 грамм дүктү хойну

адымыс. «Московский» совхозтун ажил-ишчилери доозукчу чылдын планнун онаалдарын күседир база инитизи-биле тоску беш чылды чедишкенин доозар дөш кымыл ажилдап турары оон толдаргай көстүп турар. Тус-тус ишчилери алырга, 26 тракторист болган комбайнер, үш чолаачы, 10 хойжу хууда беш чыл планын 3 чыл 9 ай дургузуу-да күседиркен. Бистин совхозтун өн дөргө хойжуларын Социалистик Күш-ажылын Маалымат А. Шетинин, А. Дымская, Н. Чирков, И. Николаев ко болган өскелер-дала тоску беш чылдын доозукчу чылдын социалистик хуулааларын күседиркен.

Ам совхозтун коллективинин мурунда кол сорулга — инитизин маалымат четчир ченин бедеткеп алыры. Совхозтун бүгү ишчилеринин күжүн өлкө мобилизастан. Бистер чарыштыг онуктерине — балгалыкчыларга чылды ийги чартында улам-улаш чедишкенин чеди алыры кууш турар бис. Чанчыл болган чарыжынысты чылдын төңтүдүмэ түңнели-биле аалдап челе бөз бис. В. КОВАЛЕВА, «Московский» совхозтун ажилчын комитетинин даргасы.

«Московский» совхоз инитизин маалымат чедеткелеринин мурундагы технологиянын ажилдап турар. Анаа витаминизин сизен далганын буурур АВМ-40 деп агрегатты тургускандан бээр ийи чыл ажа берген.

ЧУРУКТА: витаминизин сизен далганы болган борбаалыдаан чедеткелер агрегатты төлээлери күрүп турары. В. КЛЕЙМЕННЫХТЫҢ ФОТОУ.

Красноярск уксаалыг чидегерини дүктү хойларын крэй делгелгезинге эне-тергини дегерини улаш хойларын өскелген турар. «Революциянын чалбыжы» совхозтун төлээлери өа уксаалыг хей делгелгези ола солун болган. Иланга «Московский» совхозта хойду уксаалын өкөжидер талымы-биле чорудуп турар ажилдарын төлээлөр толдаргай таныжып көргөн. ЧУРУКТА: «Московский» совхозтун сүртүмү хойжуу А. А. Шетинин чарыж турар өңүтү И. П. Сафоновка уксаалыг копкары белекке берип турары. В. КЛЕЙМЕННЫХТЫҢ ФОТОУ.

ЧАРЫШТА КОЛ ЧУУЛ

Бистин-биле чарышты «Московский» совхозтун ишчилери бисти чылды-биле уткуп күзөп алгаш, ажил-агыйн көрүшкө. Ол дөш оларга өөрүп четтирди. Чарышта кол чүве болза оон делгелгези болду, чедишкенин каталдары, күш-ажыкчы чарыжчыларын практиктиг дуржулгазын ишчилери болур деп санаар мен. Бо ажил-агый-биле бистин чарыжымы чүдө сүмө бөзүрине база четпестерини шүгүмчүлөргө кымылараттынмай, харын практиктиг ажил-херектерге улам ханылап, бот-бодунга удуур-дедир дуза көрүлүлүлери бир хейри болуп бар чыдар.

«Революциянын чалбыжы» совхозтун хойжуларын ажилын дуржулгазы хакас онуктерге солун болуп турар. Ону дуржулга солун чораша, оларга толдаргай-биле чугаалап берген бис. Ам база ол дуржулгага доозукчу-биле доктал көрөб. Бистин республиканын-дала хойжуларынга ол ажыктыг боор.

Бистин совхозка хой ажилы хөгжүлүлери программазы болза СЭКП Тыва обкомунун X пленумунун докталамы болуп. Хойжулар, специалистер ону ботландырар дөш бүгү күжүн, энергиян хараан чок ажилдап турарлар. 1980 чылда чедир совхозка хойну баш санын 15 муу кыдыр өстүрери планнаттыган. Мында берге чүве болза хой олардыр одарын чедишкени болуп турар. Иччалажок бар олар черлерин мер-

гежилдиг ажылдар, мал ченин баазаны быжылдар болза, саалдыган сорулгаарын чедишкенин күседип болур арга бар. Хойну баш саны совхозта чыл бүгү көндүп турар. Бо чылдын хой 10 муу четкен. Иччанга чаа байдалдарга күш-ажылы организастарын болган хойжуларын амылдарын ажилдеринин таламы-биле хей чүдүлери кымыл негеттенип турар. Бисте хойжулар ийи элеч-бет-биле ажилдап турар. Чүдө хой ошталарынын үе-лиде кышталарга докталам турар. Чаа бау-биле ажилдаары алаан хей нарын сорулгаарын шитирлерин негеп турган. Ам бисте төрүүр хей колданын 600—700 баш кылдыр тургускай. Хойжуларын күш-ажылын төлөвирин чурумчуткап, оларнын өт-бүлелинде чаагайдыл туктап бажынарын суурлап берген. Хойжуларын элеч солурда ажилдар черинге чедир турар. Өт-бүлелерин кижигүлөп ажил-биле хандырар.

Хойжуларын элечкейгезин кам хонук хуулаалыг кыдыр тургузары баштай маргалаалыг болуп турган. Эгелде элеч чели хонук турду. Оон соонда беш хонук бүгү күжүн, энергиян хараан чок ажилдап турарлар. 1980 чылда чедир совхозка хойну баш санын 15 муу кыдыр өстүрери планнаттыган. Мында берге чүве болза хой олардыр одарын чедишкени болуп турар. Иччалажок бар олар черлерин мер-

гежилдиг ажылдар, мал ченин баазаны быжылдар болза, саалдыган сорулгаарын чедишкенин күседип болур арга бар. Хойну баш саны совхозта чыл бүгү көндүп турар. Бо чылдын хой 10 муу четкен. Иччанга чаа байдалдарга күш-ажылы организастарын болган хойжуларын амылдарын ажилдеринин таламы-биле хей чүдүлери кымыл негеттенип турар. Бисте хойжулар ийи элеч-бет-биле ажилдап турар. Чүдө хой ошталарынын үе-лиде кышталарга докталам турар. Чаа бау-биле ажилдаары алаан хей нарын сорулгаарын шитирлерин негеп турган. Ам бисте төрүүр хей колданын 600—700 баш кылдыр тургускай. Хойжуларын күш-ажылын төлөвирин чурумчуткап, оларнын өт-бүлелинде чаагайдыл туктап бажынарын суурлап берген. Хойжуларын элеч солурда ажилдар черинге чедир турар. Өт-бүлелерин кижигүлөп ажил-биле хандырар.

Хой ажилын хөгжүлүлери бистин байдалдарымыска чед баазаны быжылдары шитир-пиринг ужу-дувалыг. Бис хоорайнын туга-биле Мара-чавкада 1100 гектар тугаан кургакша, мында мал чени культураларын тараан бис. Ол чорук мал ченин баазаны мык ажилдарынын бөдүлүн аргаамы бээр. Ап чорукта комплекстиг хемчеглер хойну баш санын өстүрүлери, продуктулуун белилдерин бөдүлүн аргаамы ажил-агыйга берген. 1974 чылда 287 центнер дүк ху-жаар турган, оңу 327 центнер кыдыр күсеткен бис. Хойну планнун артка немелде деңизи чарык муу центнер ашкак.

Совхоз бо чылдын төрүүр 100 хойга онааштыр 94 хураганын менди алган. Илангыя бистин муракчы хойжулары-мыс бедик көрүлүлери чедип алгылаан. Чизээ, Иван Петрович Сафонов төрүүр 100 хойга онааштыр 141 хураганын, хой буртуулан 4,8 кг дүктү алган. Иччанга бистин бо бүгү чедишкенин «Московский» совхоз-биле күш-ажылы чарык улаш салдарын чедирген дөргөн онаалар семделээр болдун. Ажыктыг дуржулганымыс ол ажил-агыйнын ишчилери-биле ажил-агыйн чарыштыг белекке берген дөргөн онаалар семделээр болдун. Олар савадан сыяк белектер өөренип алган болду. Ону солонмаж деп азыр. Оон составта сава, концентраттар, минералдыг чүдүлөр киреш өскө-дала немелдер бөдүлүн чед үр-түңнелиг ажилдаптырар, а малдын продуктулу белек болду. Онуктерин ол арганы бис өргөн кымыл ажилдап көрүшкө. Ол ишканы «Московский» совхоз сеначты, борбаалыдаан ченин, сизен далганын ош ишчилерин кыдыр белектер турар. Ону бис бөдүлүска база ажилдап бис. Онуктерге аалдап чорашымыс ажыктыг хей чүдүлү берди. Чарыштын ажыктыг мылды-дыр.

М. СОЛОМАТОВ, «Революциянын чалбыжы» совхозтун ажилчын комитетинин даргасы.

ӨНУКТЕРНИН ДУРЖУЛГАЗЫН ӨӨРӨНМИШАА...

Хакас автономнуң областын уксаалыг хой ажилын «Московский» совхозунуң төлээлери өргөн чылдын төңтүдүмэ бистин республиканың «Революциянын чалбыжы» совхозун ажил-ишчилеринге аалын келгеш, арга-дуржулгазын солукшак, ийи ажил-агыйнын аразында социалистик чарыштын керээнине ап салганнар. Тыва бисе Хакасиянын ийи муракчы ажил-агыйнын ишчилеринин күш-ажыкчы чарыжы иччаар эгелде.

«Революциянын чалбыжы» совхозтун ажилчын комитетинин даргасы Михаил Соломатовка удурткан төлээлөр Хакасиянын Усть-Абакан районунун «Московский» совхозунга аалдап барып чораша, чаа зоп келген. Мен ол төлээлөр-биле кады чораш болганымда, онуктерин арга-дуржулга солукшак солун ужуражылганын элээр толдаргай чугаалап бойды-дыр мен.

Баштайгы түңдө-ле келген аалчылар Усть-Абаканда сибирак-дайышчыларын эреддин маалырады чорутуна алар кыдыр тургускаан өндүр-чаагай тургускаалы барып көргөн. Ук тургускаалды совет улустун башкы Германьяны ашкан тивелгезинин 30 чыл өңгө таварыштыр ачтыкан. Бистер анаа дигит четчектер бөлөкчүлө салган, бистин Төрөн чүрүвүстүн хосталгасы болган хамаарышпас чоруду дөш амы-тынин берген маалдарын тургускаалыга мегтепп тургалдымыс.

УКСААЛЫГ ХОЙ АЖЫЛДЫГ «МОСКОВСКИЙ» СОВХОЗНА Ол совхозтун чери калаа-делем болган байлак. Оон ужу-кымыл көзүбөс хонукчу-биле шах-шагы-биле чорурга төмөк. Тараа үңгөн ногаан дилиндектери болган алгагар будуктарыг чодур дубтарын кижир көрүп ханыла. Хакасияда төрөтүп хат үрүрине улаш мал тарым олуркан. Ногаан дилиндектер самелеттап ола көрүштүк болду. Ажил-ишчи кижилеринин холу-биле кымыл кааны ол ногаан аргылар кургалар ишиг хаттардан тараа шөлдери идегелди камгалап турар. Ол черден чаагай дүктү аалдынып турар.

Совхозтун топ тургалды кижир экин аксыла сагалар будуктарыг ишчилерин чегелетип тарым олуртуп кааны көргө, карака өөрүчүг. Суурун бажынарын ногаан үнүшүр-биле бүртөткөн. Машиналар совхоз контролчын чангыга көп докталам. Ажил-агыйнын удурутчулары, специалистери акидума Совет Тыванын келген аалчыларын чымыл-биле өрүшкүлүг хуулоп алган.

Ат-сурада алган, уксаалыг малды «Московский» совхозтун коллективин СЭКП-нин XXV селгезинге төлөткөп ужуражыр дөш бо хүнөөр социалистик хуулааларын күседир-биле дайныч турары көргө өөрүчүг-дур. Бистер ол совхозтун кымыл-тас тараан шөлдери, фер-

маларынга, хойжу бригадаларын тургалдыга барып чоруду. Мында механизаторларын, малчынарын, специалистерин күженишкенин, сөрүк кирген, чогаалдык ажылынын херекчери болду. Мал ченин бедеткелеринде болган ону малга бөлбазыра-лып бөзүлгө мык хей ажыктыг чүдүлери бистин төлээлерины билип алган. Витаминизин далган буурур бөлган ону борбаалылар АВМ-0,4 агрегатты совхозка ажилдап эгелдене бээр ийи чыл болуп турар. Ногаан сизени бедик температурага дүргө кургалдыр, оон хоолу-лут будумалери бурнуу-биле төвөөр артар. Иччан каратинин болган бөлөктүн чидирин эне-өшөш—2-4 хуу болур. Ол-ла сизени анаа кургалдыр, хоолулу будумалерин чидирин 2—3 катан хей.

Чал-дала чедеткелди эгелде турда кескен сизенден эне эки шинарыг витаминизин далганын ап турар бис— деп, совхозтун директор Николай Степанов Колотдин биске чугаалады.— Иччанга ол үелдиг ченин бедеткелерине ам совхозта бүгү күшүн мобилизастан. Сизен далганын бүтүрүлери болган мал ченин борбаалыларын 900 тонна чедирин мал ченин бедеткелчилери хуулаалган. Оон чамалынын куралын фондузуга урар бис. Мал ченин артык кыдыр куралымын бедеткел алырынын чугулды эркен берге кыштын

дуржулгазын көрүшкө. Уксаалыг хой ажилын «Московский» совхозтун ишчилери бисти чылды-биле уткуп күзөп алгаш, ажил-агыйн көрүшкө. Ол дөш оларга өөрүп четтирди. Чарышта кол чүве болза оон делгелгези болду, чедишкенин каталдары, күш-ажыкчы чарыжчыларын практиктиг дуржулгазын ишчилери болур деп санаар мен. Бо ажил-агый-биле бистин чарыжымы чүдө сүмө бөзүрине база четпестерини шүгүмчүлөргө кымылараттынмай, харын практиктиг ажил-херектерге улам ханылап, бот-бодунга удуур-дедир дуза көрүлүлери бир хейри болуп бар чыдар.

«Революциянын чалбыжы» совхозтун хойжуларын ажилын дуржулгазы хакас онуктерге солун болуп турар. Ону дуржулга солун чораша, оларга толдаргай-биле чугаалап берген бис. Ам база ол дуржулгага доозукчу-биле доктал көрөб. Бистин республиканын-дала хойжуларынга ол ажыктыг боор.

Хой ажилын хөгжүлүлери бистин байдалдарымыска чед баазаны быжылдары шитир-пиринг ужу-дувалыг. Бис хоорайнын туга-биле Мара-чавкада 1100 гектар тугаан кургакша, мында мал чени культураларын тараан бис. Ол чорук мал ченин баазаны мык ажилдарынын бөдүлүн аргаамы бээр. Ап чорукта комплекстиг хемчеглер хойну баш санын өстүрүлери, продуктулуун белилдерин бөдүлүн аргаамы ажил-агыйга берген. 1974 чылда 287 центнер дүк ху-жаар турган, оңу 327 центнер кыдыр күсеткен бис. Хойну планнун артка немелде деңизи чарык муу центнер ашкак.

Совхоз бо чылдын төрүүр 100 хойга онааштыр 94 хураганын менди алган. Илангыя бистин муракчы хойжулары-мыс бедик көрүлүлери чедип алгылаан. Чизээ, Иван Петрович Сафонов төрүүр 100 хойга онааштыр 141 хураганын, хой буртуулан 4,8 кг дүктү алган. Иччанга бистин бо бүгү чедишкенин «Московский» совхоз-биле күш-ажылы чарык улаш салдарын чедирген дөргөн онаалар семделээр болдун. Ажыктыг дуржулганымыс ол ажил-агыйнын ишчилери-биле ажил-агыйн чарыштыг белекке берген дөргөн онаалар семделээр болдун. Олар савадан сыяк белектер өөренип алган болду. Ону солонмаж деп азыр. Оон составта сава, концентраттар, минералдыг чүдүлөр киреш өскө-дала немелдер бөдүлүн чед үр-түңнелиг ажилдаптырар, а малдын продуктулу белек болду. Онуктерин ол арганы бис өргөн кымыл ажилдап көрүшкө. Ол ишканы «Московский» совхоз сеначты, борбаалыдаан ченин, сизен далганын ош ишчилерин кыдыр белектер турар. Ону бис бөдүлүска база ажилдап бис. Онуктерге аалдап чорашымыс ажыктыг хей чүдүлү берди. Чарыштын ажыктыг мылды-дыр.

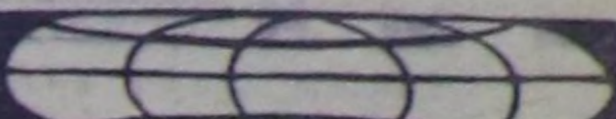
Хакасиянын аалдарыг малчыны, Социалистик Күш-ажылын Маалымат Афанасий Алексеевич Шетининин аалыга бистин челе берген-биле анаа манаттынмаан солун бөзүшкүн деп болду. Ол болган оон кайымы Любовь Ивановна бисти орайталы келер боор деп манат турганнар. Афанасий Алексеевич биле Любовь Ивановна оларын Тыва АССР-нин аалдарыг малчыны, Күш-ажылын Билым Тук орденин адилекчи Иван Петрович Сафонов-биле таныштырдымыс. Шетинин биле Сафонов ийилээ чарыжы турар. Иччалажок бир-ле дугаар ужуражып турары бо.

Оларын аразында чугаалап дораан-да эгелден. Саксыр хари-дала олар бүгү амылдарында кожа-калы чурттан келген деп чугаалажыр. Ийи хоочун хойжуну чугаалап бүгү киржикчилер мылым-чылмын апарган диньян олур.

Ийи ажил-агыйнын кол эрелекчилери Алевтина Васильева Галкина биле Владимир Михайлович Галимов азыр хойжуларын хей чылдыг практиктиг дуржулгазыга ортем бөзүлүп үнелешкенин кылды, тайдырдылар олурар. Кошак хураганынын илек сүзү-биле алырар болбос. Ол хураганга таарышпс деп, Сафонов биле Шетинин ишчаар санап турар. Иччалда-дала ху-

раганынын илек сүзү-биле азыраар, эки түңнелерини чедип ап турар хойжулар «Московский» совхозта база бар болду. Ол ажил-агыйда малга чен каап бээр савааларын Иван Петрович кончур мыгдалаан. Оон иштинин болган хемчө-лүн «Революциянын чалбыжы» совхозтун хойжу бригадалынын бригадир Кадор-оол Сырат дораан-да блокподоунга бижип шаап алды. Хей каваларын солурган көргөн соонда, Афанасий Алексеевич бөдүлүн өңүтү Иван Сафоновту «Илгүлөгөз» олурткан, олардын бир кылдыр кезип, мерисе хойларын көрүштү. Хойларын шыраа көлчөк болду.

Бот-боттарының эрге-ажыктарына дүүштүр

ТОКИО. (СЭТА-ның көрр.). Мына Бүгү-
азалардын «Лицензияторг» каттыкымыш-
кычы-биле «Нихон синку гидэини» деп
апон фирманын аразында ол фирманын
каштарыны болган оза бедис шынарлыг
хөлүксаяары азырынчы чаа аргазыныч
— электршактыг катар ээлирилгенни
технологияны салып алырынчы дугайында
дугуржууга ат салган.

«Нихон синку гидэини» фирманын кол
директору Х. Тогасини СЭТА-ның корреспон-
дентинини динчакканы-биле алдыр, чаа совет
технологияны салып алырынчы дугайында
шынтыгы март айда ажыгала киирген совет
электршактыг суугунун бедик ажыктын коргусенинчи
соонда хулаан алдыган. Ол дерягелер
Японияга эң-не каабак ажыгаладыг болу-
лар дээринге бис бугураар бис деп, кол
директор чугаалаан.

Совет технология Японияда улам-на
сурагалыг болу берген деп, Японияда недела
санында үнер «Джанан Экономик джорнал»
деп солун бижээн. Соолгу үеде улам-на хой
салыгы апон фирмалар Совет Эвиелинден
соңзагы идеялары болган технологияг
чорудулгаларыны салып алдыр деп кызын
турар дээрин солун бижээн.

Металлургия талазы-биле совет чогая-
дыкчаларыны чедикширини Японияда

онза калбаа-биле ажыгала турар. 1975
чыдыл январдан эгелеш, Япониялык
металлургия заводтарында канын узутул
чокка ээлидини куларын чедикширини-
биле ажыгала келген. Чокка чаа апон
компаниялар коксехимиктиг бугураалары
чызыны чугле дөөштыг ажыгалаар арганы
бээр эвес, харын бугурап үнүрүп турар
кокстун шынары бедисер база долгандыр
турар бойдустан кирелдинишкенин бол-
турбас коксту кургакта эжеренинчи техно-
логияны лицензияны СССР-ден салды
алган.

Долгандыр турар бойдустан кирелдиниш-
кени-биле демасек талазы-биле совет эр-
теденнерин болган инженерлерни чедикши-
рини Японияда уду-биле соңуурап
турар. «Сувекима кихай» деп апон
фирма үлетирүүнү барык-ла бугу адыра-
рынга ажыгала болур пресептен арыгаар
автоматтыг шүүү дерягелери, «Тое кихай»
деп фирма кирялг агын суугары ары-
гаарыны никлоннуг тургузуучууну салды
алганнар.

Ийн чурттарын аразында эң чаа техно-
логия талазы-биле өзүп турар солчулда
ийн чурттарыны кайынында-лаа эрге-
ажыктарына дугушп турар апон-совет кал-
ды ажыгалажыганчы чаа чууду болур деп,
Х. Тогаси меделгезен.

Португалияда байдал

ЛИССАБОН. (СЭТА). Португалияда
байлаа душтуктуг кезер. Чер-жерде
жесекетиг күштерин шим-эвекширини
талакчыларын болган удураакчыларын
азамакчыларын аразында үскөдөжүшкенин
иш-чанын антикомуниситиг чыгаар-
лар болган социалистерни деткио
турары чөүзөлөг хедикширинини база
деп-шынтыг болган демократтыг
күштерини чорудулу турары кон-
трибуксаяаларыны дугу-
шкында жездээр кзын турар.

ЧКШ-ның революстуг чөүлө-
лөң ноль 26-тың дүңдөжүшкенин
чурткачы жөнү өжүмү три-
бын байдалга кыйгырган дин-
чакыгы парлан удуурган. Чен-
секетиг күштерини шим-эвекши-
риниң 240 өжүкден тургустунан
ассамблеяны чаа чакыкты тургузаарыныч
дугайында

айтырынчу агулаажык кө-
рү-биле чыгар деп шынтыгы
оң дугурап алган. Эзэп каш
хоруктарын идурулаа прези-
дент Кошта Гошед Назибонд
чынгыс элтин чаалага парти-
жи эвес үндөсиге боттарыныч
кежигүшерини киржиринге
шынтыг каттоононе политиктиг
партияларын кыйтырган
билдинигер болгай.

Даарта—Куба Республиканың байырлары—
Национал тура халыкшыкынның хуну

ГАВАНАНЫҢ БАЛЫКЧЫ ПОРТУНДА

1974 чыыда Кубаның балыкчылары 132
муң ажыг тонна балык туткан, күн-ажык-
чы рекорду тургусканнар. Бо чызын бугу-
радыг иланары балыкты болган далайынчы
өскө-даа продуктуларын тыварын 189 муң
тонна чедирер деп көрүп турар.

ЧУРУКТА: Гавананың балык тууар пор-
тунда, ону Совет Эвиелинниң деткичези-
биле тууап тургускан.

Г. ПЕТРОВТУҢ ФОТОЗУ.
(СЭТА-ның фотохроникасы.)

Кипрде байдал

НИОЗИЯ. (СЭТА). Кипрде
грек болган турк община-
ларыны төлөөлөкчирини Г. Ки-
риде биле Р. Деикташтың аразы-
нда удураакчыларын алаа
болган. КНО-нун паралаа эл-
бачынны динчакканы-биле
алдыр, олар элден каш гума-
нитардык айткыларын чу-
галашканнар. КНО-нун эни-
гике секретарины Кипрде
тускай төлөөлөкчирини дамчы-
тыр Деикташ грек талага Ки-
прде

ны келир үеде тургустунар
төп чаалаан хулаалгелериниң
булган бурун эргелериниң дугу-
райында савалды дамчымын
берген.

АКШ-тың президентизи
күн чок болдурган

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Кат-
тышкан Штаттарда бугурап
турар нефть эргезине элден калды
контрольду тургузаарыны баш
уура көрүп турар конгрес-
стиг хулаан алган хойлуу тө-
лөөлөкчирини президент Дж. Форд
күш чок болдурган. Президен-
тинин болган оң чөүлөкчирини
болдык-биле алдыр, чурт ишине
бугурап турар нефть эргезинге
контрольду хедикширини

чөөртү соксаларынын планын
чоруткан.

Улүүңер, белэңер болур 3600 чагаа

Чымын баштайгы чар-
тымында ажыктын болган кезе-
де корреспонденттарын 3600
чагааны солунче чорудуу, совет
улустан хайныкшыкын ажык-
ишинин, амьдырап-
чурталганын, оларын өөр-
редиге, дымшангыларын хун
бүрүчүн амьдыралын бугу тала-
дыг чырыкканнар. Эрткен
чыдыл ол үези-биле дензор-
ге, чагааларынчы саны элден
хей болган.

Илангыч солунуну че-
рчеде бижикчилер бөлү
ажык-агымда, чонун амьды-
рал-чурталганында чедикши-
кенин болган анаа шал-
тыктыг ийн-чаныче четкестер-
ни алдыр, ону чалаары со-
рулга-биле материалдар би-
жи, рейлиерини кымын бо-
лур.

Аларды Тиньеленин 30
чымын эбелейн байырла-
рында чедир Ана-чурттуг Узур
данынын теманыга бижээн
чагаалар чыл эгелден бөр-
дө хей болган. Тиньеленин
30 чымында, «Кым-даа,
чүү-даа утуурабаан» деп
рубрикаларын алаага ол ча-
галардан чүүлерин бугура-
нары болган бүүн арнына-
рын парлай, номчукчуларга ба-
раалаткан. Ук темага бижит-
тиги бичи динчакканын
агелеш тиньеленин каны-
зын чедир турушкан маалыр
хоорайларга турсаккаат
арынарыномчукчулар ном-
чанын.

Бо чыл делегейиниң херо-
женер чымы. Бистен херо-
женерининиң киржилгени чок
ажык-агый адымын, алаан ор-
ганизацияны тывары берге.
Илчанган кыды ажыккан, ко-
жа чурттар турарынар эргим
илерини, утгаларын, дүма-
ларын дугайында чагалары-
ның редакция манат турар.
Илчанын ажыды, хейичи
херо элден күжү, билин та-
рачманчый, чөну элден ажык-
лап чорутуу — малчынар, та-
раакчылар, тудугжулар, өмчи-
лер, башкылар, чогадыкчы
ажык-ишчилер, чонун төлөп-
төлөт, кыстам бисте
хей. Оларын чаалаг херекте-
ринин, чонун салгы-сетки-
нин, кижизиг мөү-шын-
ларын, орнаакчы ажык-
чөүлөкчириниң дугайында бө-
жери ажыктын болган кезе
корреспонденттарын хунду-
луг хулаалгелен болуп турар.

ХЕРЭЖЕННЕРНИҢ
ДЕЛЕГЕЙ ЧЫЛЫНГА

РИМ. Италиянын комму-
нистг паралагынын херо-
женерге турсаккаат нацио-
нал фестивалы Алкона хоорай-
да (Марке облазы) ажыттын-
ган. «Унига» солунун бол-
ган компартияның недела
санында үнер «Ривалита» жур-
налынын организастаан ол
фестивалынын үезинде Ита-
лияда хероженериниң байда-
лынга, оларын чурттуу со-
циал база политиктиг амьды-
ралыга киржилгезинге хол-
баштырган хой салыгы жура-
жыкшыкынар, конференция-
лар болтулар. Фестивал үе-
дине хой шилерин, музыка
оюнары көрүрер, делегетини
организастаар.

Хероженерни социал бол-
ган сеткил-сагыш талазы-биле
хостар херекте Совет Эвие-
линин болган социалистг
дем каттыштырганынын өскө-
даа чурттарынын чедикши-
кенин чөптү эвес болган
хероженерни илгый көөр чо-
рукка уду капиталистг чур-
тарда хероженер шим-эвекши-
кенин чижес болур деп, С.
Увал онаалап меделгезен.

НОТОНУ. Нигерини херо-
женериниң 1960 чыыда тур-
густунан национал эвиелин
(НХП) ам болдуун үүрлерин
чурттуг бугу бугунарында

Тайбынга болгаш айыыл
чок чорукка кыжаныг

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның кор-
респондентини В. Маташтың
дамчытканы болза: араб чур-
тарын девискээрлерин Ира-
кында эжелеп алганы суура-
тар аразынын тайбынынга бол-
гаш айыыл чок чорунуа шы-
гым кыжаныгы тургузуп ту-
рар болган болдуун алыс ут-
камы-биле алдыр, КНО-нун
устанын база кижиниң эргелерини
бугу-ниити декларацияны
үрөини ол болур— деп,
кижини эргезини талазы-
биле КНО-нун комиссияны-
нын инда илпертерке резолю-
циянында айткан.

Хероженерниң социал бол-
ган сеткил-сагыш талазы-биле
хостар херекте Совет Эвие-
линин болган социалистг
дем каттыштырганынын өскө-
даа чурттарынын чедикши-
кенин чөптү эвес болган
хероженерни илгый көөр чо-
рукка уду капиталистг чур-
тарда хероженер шим-эвекши-
кенин чижес болур деп, С.
Увал онаалап меделгезен.

НОТОНУ. Нигерини херо-
женериниң 1960 чыыда тур-
густунан национал эвиелин
(НХП) ам болдуун үүрлерин
чурттуг бугу бугунарында

«Шынның» материалдарының
и з и б и л е

ШУГУМДА КОШКАН

«Кажан болур ирги?» деп эгелги М. Сыгыр-оолдун бижээ-
ни шугумдулуг чагаа май 21-де парлаттыган. Чөн-Лем-
тик районда Ленин агтыг колхозун твун Ийме сууна Назаров
ГРЭС-тиң тогун кириер хемчеглериниң кошкак шын-
тырлеттинип, ажыкты чонун ону четтикпей манат турарын
бижээн.

Ажылыч чоннар депутаттарынын район Советинин куус-
комунуң даргазынын ораакчыны М. А. Данилвотун биске
дынчакканы:

Автернун бижип турар фактылары барымдалым. Колхоз
суурунун элетри шугумун септеп турганындан четкестерин
турганын шын.
Шугумун септеп дооскан, Ийме сууну күрүнен элетри
шугумунда кошкан. Ол ам чырык-биле хандыртыган.

Аларды Тиньеленин 30
чымын эбелейн байырла-
рында чедир Ана-чурттуг Узур
данынын теманыга бижээн
чагаалар чыл эгелден бөр-
дө хей болган. Тиньеленин
30 чымында, «Кым-даа,
чүү-даа утуурабаан» деп
рубрикаларын алаага ол ча-
галардан чүүлерин бугура-
нары болган бүүн арнына-
рын парлай, номчукчуларга ба-
раалаткан. Ук темага бижит-
тиги бичи динчакканын
агелеш тиньеленин каны-
зын чедир турушкан маалыр
хоорайларга турсаккаат
арынарыномчукчулар ном-
чанын.

Сказок фабрикасынын ду-
зазы-биле чыдыл-ла ол мал
комлексинге он муң чедир
мигастыг бола маалды азы-
раар.

«Шынның» почтамы-биле
келген чагааларын авторла-
рынын ажык-мергежи —
ажыкчы, колхозчу, алба-
лакчы, сүргүзү, студент дээл

ПСКОВ. (СЭТА-ның көрр.). Бо
областың ажык-

МАЛЧЫНАРЖЕ ОРУК

Менги борттук бедик-бедик
сыннардан эгелеш ап, калдыр-
кашпал шорааларын аразы-
нда-биле шурап багкан ары
суугу даг хемчеген-Буренин-
ниң уну — каас-чарам чур-
мадыг. Ол дөөрге, мында «Мө-
ген-Бурен» колхозунун девискээ-
рлерин. Он олар-белчир-
лиг чурумалдыг унун дугурап
колхозтун мал-маганын кала-
рып калагалаш малчынар
чурттан, ажылап турар.

өрүү үндүрер чагаай херекке
дыштырар хүнерде кызымак-
кай киржип турар.
Он-биле кады район төвүн-
нүң албан органзациялары
ырак-узакта, шалтаразынын
чердерде малчынар-биле ар-
гыжар таарымчалыг орук кы-
лырныша шеф дузаанын база
көрүтүп турары өөрүчүг.
«Мөген-Бурен» — колхозтун
малчынарныче чедер чаа орук
кылырныша район төвүнүн ор-
ганизацияларында 55 кижини
хүн шифтеп. Ийчан шал-
мы хемчег унуна эртен эр-
теден орай кезеге чедир шеф-
чилерин ажык-ишчи чугаа-
сооду, каткы-хөгделги арга-
лашка чангылашып турган.
Олар ийн хун шифтеде элден
хей ажыларын бугураган. Чаа
туттуган көвүрүтүгүн ийн та-
лазын сая-лаш-биле чырык-
тап, чаалап дескилезен. Узуну
170 метр, дооразы 4 метр, бе-
дик барык бир метр черин аш-
тап, казып ажылааннар.

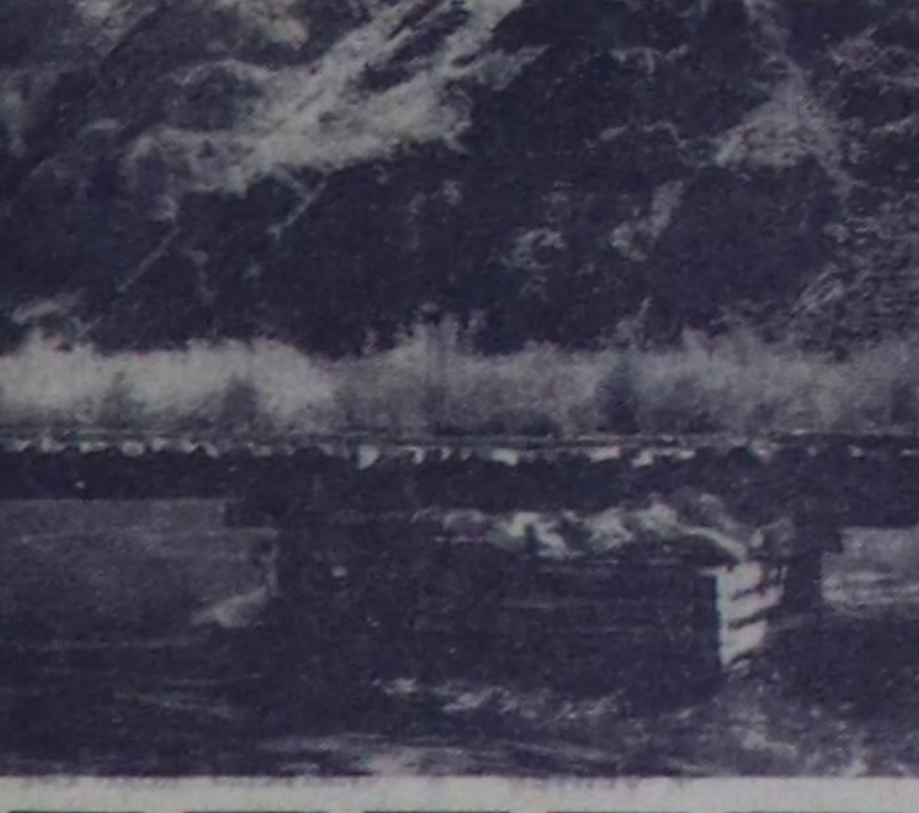
Малчынарның ажык-амь-
дыралы колхоз төвү-биле ха-
рылаза чокка кончуг берге. Ам-
дыга чедир малчынарда чедер
орук харылазазы аажок
шалтаразынын турган. Алт,
шары-биле аргыжар эер-дагыр
копка оруктар Мөген-Буренин
он-ло кадыр башпаларынын
че, холду дамдылары ишкаш,
тарап чоруй баргылаан. Ил-
чанган соолгу чылларда мал-
чынар-биле харылазынын кал-
бак оруун чонун күжү-биле
тудуп тургузарын амьдырал
чайгар негеп келген. Малчы-
нар-биле аргыжар чугле азы-
биле эвес, харын машиналар
аргыжар орукту ажылар элден
саналы колхозчулар деткени.

УЛАН-БАТОР. Хероженерниң
делегей чылынга каала-
рыштыр чокка чаа болган
КНО-нун бугу-делегей конфе-
ренцияны социалистг инти-
лелдини артык күштүү, соци-
алистг дем каттыштыргала-

Дег-лашты арга-эозимни чү-
гле хол күжү-биле аштаар,
казар болганда, кончуг берге.
Илчанган анаа хой күш не-
гетирер. Ону колхоз баштар
черинге чугаалашкан, орук
кылар бир эвенону тускай-
лаан. Эвено кезигүшери ол
ажыкче дораан киришкен.

Ирайыл эжелеттирген араб
девикээрлерде чаа чуртталга
суурларын тургузуу, ол чер-
чуртуг уаустарын шөлуи
болган хөжүрени уламчыла-
шышаан турар» деп мында дем-
делгезен. Эжелеттирген черле-
рлер

Сөзү болгаш фотозу
О. МАСПЫЙ-ОЛДУУ.
Мөңгүн-Тайга район.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕРДЕН

МИНСК. (СЭТА-ның көрр.).
Е. Галкин). Гомель, Брест бол-
ган Могилев областтарын та-
раазын ажал алган шалдерин-
че чаштырыла машиналары
база хатан үнүккен. Олар та-
раа хоорунунага мал чөмү
култураларын үрөшкенин
чаштырып турар.
Бо чымын республиканың
колхоз, совхоз салынга-ла
150—200 гектар — шиктиз-би-
де чартык миллион гектар
үшкү арын. 1975 ч. июль 25

СУЗАК (Кыргыз ССР).
(СЭТА-ның көрр. Б. Липовой).
Июль 23-те Сузакта ажык-
агылар аразынын семиртке
комлексинде комбикорм кы-
дыр улуг завод ажылдан эге-

ДРУЖБА-НАЙЫРАЛ-НАЙЫРАМДАЛ

МООРЛАҢАР, ӨҢНҮКТЕР!

Моол Арат Республиканын Убса-Нур аймаанда хөгжүмү...

ма харылдаанын канчаарда аажок быжыгып турарынын база бир херечяни.

мейстер Б. Хасурон олар чогаалчы өзү-биле таарыштыр абылдап кылган.

нын найысылалыга солун концертин баралгадырлар.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТАРДА: уругларнын танцы болуу моол танчыны ойноп турары; көрүкчүлөр.

Делегейин IX Москва фестивалынын киржикчилери база аалчылары «Орджоникиде» болган «Чкалов» телехотодарга олурган...

ЧУРУКТА: таймырлаакчы капитан В. Б. Соловьев селгүүстүкшике киршикен актёрлар аразында...

А. КОНЬЯКОВ биле В. КУЗЬМИНИЦ фотоу. (СЭТА-нын фотокрониказы).

УРУГЛАР КИНОФЕСТИВАЛЫ, БАЙЫРЛЫГ!

Июль 22-де Ленин даанда Пионерлер ордунун өң байыгы туктар-биле ашкеттинген ээликте уругларын солук кыдырлар...

(СЭТА-нын корр.)

АНЫЯК ЧОГААЛЧЫЛАР ХУРАЛЫ

Сөөлгү чылдарда аныяк чогаалчылар дугайында салгы салымшык база бир көл черин эзеп турар аларган.

аныяк авторлар чыгып кээп олтурушкан. Ук хуралга «Уени негедезинге дүүштүр бедик идеяны чогаалдарын тургузар» деп чангыс айтырыгын чугаалашкан.

Институттан репортаж

...ӨӨРҮШКҮЖЕ ШИЛЧИП ТУРДА

Кызылдын педагогика институтунун үш кезик бажыны бо хунерде чүртүү дээли өөредилге чердеринге өөрирнин күдээни оолдар, кыстарнын чыгыр төвү болу берген.

четтикпей маалаан экзаменеринин түнелерин амындап, билдирмес айтыртыларга харылар бээр дээп залче чоруптулар.

О. ОХЕМЧИК, «Шынын» тусай корр.

А. МОНГУШУН «Өнүктүр» деп фотостюду.

Медээлер

Республиканын «Билиг» ниятселенинч организастааны атеистер семинары Кызылга болуу эркен.

АТЕИСТЕР СЕМИНАРЫ

Н. К. Курбатский болган өскөлдөр-дөө семинарга лекциялар номчал.

Х. АЛАШ-ООЛ.

«ЭРТЕМНЕР ДЕМДЕГЕЛДЕРИ»

Тыванын дыл, литература болган төөгүтүн эртем-шочула бедик институтунун чы XVII «Эртемнер демдегелдери» парьялгандан үгөк.

улказы болган чүдүлгенин эртемшылдарынын аякы эртерин деп темаларга илеткелдерин кылган.

СЭКП Тыва обкомунун Совет курүлүнүн шажыга болган хурээге хамарылагалык, «Ленин атеистин салгал болган амыг үс», «Шажынын амыс» ажалдары болган.

СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары Г. Ч. Ширининин «Ленинчил орук-биле» деп үдү-дү-биле чаа үндүрүлге ажиттырган. Ук чүдүдү ССРЭ-нин хөй националдык огу-бүдээниң составыга Тыванын эки тура-биле каттышканында бээр 30 чыл болганыга турса-калатан.

«Эртемнер демдегелдери»-нде төөгү талазы-биле хезээндө Тыванын чаа төөгүтүн, этнографиязын, археологиязын дугайында шочулар кырген.

Сураглы Аржаан базирмын дугайында үш чүүл чаа үндүрүлгеге кирген. Оларын бирээни 1973-1974 чылдарда Аржаан базирмын казып, шичкелден тураскалган.

Улаг-Хем районун Шагаан-Артынын «Отчугат» агит-культуригадыз болуунч конперт программазын чарткан. Олар өөлүгү-үдө серин, өстүрү тайгаларда чайлап турар малчыларын кезип, концерт коргүтү чоруп турарлар.

Улаг-Хем районун Шагаан-Артынын «Отчугат» агит-культуригадыз болуунч конперт программазын чарткан.

Улаг-Хем районун Шагаан-Артынын «Отчугат» агит-культуригадыз болуунч конперт программазын чарткан.

Улаг-Хем районун Шагаан-Артынын «Отчугат» агит-культуригадыз болуунч конперт программазын чарткан.

СОНУУРГАКТАРГА БУЛУҢ

РЯБИНА-САКУРА Алтайда чоос кыллар берге кашааш чылдар мурунунда Сибирь райондарында тускый ашлар кылып үндүрүп турган.

В. ШИРЯЕВ. Оренбург. Адыглар концерти Таджик геологтар Курамын сынын орта кырында элдеп кайгамчык чүс көргөспөр.

Н. РОМАНИНА. Он көпеек Оренбург областын чурт-шичкелед мурунунда чөстөн кылган он көпеек база деген.

Л. ЧИГРИН. Душанбе. Сигенин дээр хуусааларда ажаап алып! «Бин-Хем радио» чөстөн редакциясы.

«Сигенин дээр хуусааларда ажаап алып! «Бин-Хем радио» чөстөн редакциясы.

«Совет Төрөн чүртүү аталдары дээр», «Союз-19» кораблынын ажалынын байырагын уктузаны.

«Редацияже чагаалар». Номчукулдарынын чагааларында тургускан арчы.

«Сенажты канчаар салмыр». Республиканын агрохимлабораториязын мал чөстөн болган үндүрүшүн анализинин кылдызынч начальнигинин кор-респондентиязын.

«Өнүктүренин уран чүүү магадандыч». Акы-дунамалык Моолдун артистеринин өңү көргүзүлгенин дугайында К. Бойбуунун корреспондентиязы.

Чүрт шичкелеп даштыкыдан болган спорт информацияларын.

«Агаар» Бөгүн республикага бүргөп, аяздыр, чаалдык черлерде дымчарып дээр. Барыны чүк уламчылыктын хаттын дүргөни сокундада 3-7 метр чедер. Агаарнын температуразын даттыр черлерде 20-25, өскөлеринде 25-30 градус изири.

Кызылга булуттаар, чагбас. Хаттын дүргөни сокундада 3-7 метр чедер. Агаарнын температуразын даттыр черлерде 28-30 градус изиг болур.

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕЗИ: Шөгөкс 667000

Былал, Шетникел-Кравченко кудумчузу, бажы № 3 ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын 35-24, пропаганда кылдынын 31-75, харысаалгады секретарынын 23-35, партияны амырал кылдынын 37-13, культура кылдынын 23-54, кээдө ажалы кылдынын 21-47, үстүрү кылдынын 23-54, чагаа кылдынын 41-27, информация база совет тургүтүт кылдынын 20-60, корректорларынын 27-41, бухгалтериянын 50-22, совет келбей барганга 32-75 телефонче долгаар.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

Table with TV schedule for July 25th, listing programs like 'Дамчылгалар', 'Телефильмдеринин Вадимовтопка эркен Бүгү-эвиле көрүлгөзүнүн шичкеледи фильмнери: «Давидик каравайы», «Давидик».